

Библик Л.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Науковий керівник – к. п. н., доц. **Манжелій Н.М.**

ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ СІМ'Ї НА ОСОБИСТІСНИЙ РОЗВИТОК ДОШКІЛЬНИКІВ

У статті висвітлюється роль дорослого у житті дитини дошкільного віку, наголошується на особливостях впливу батька і матері на розвиток розумової, мовленнєвої, ігрової, предметної діяльності.

***Ключові слова:** сім'я, взаємодія з батьками, особистісний розвиток, дитина дошкільного віку.*

Постановка проблеми. У розвитку та вихованні дітей дошкільного віку провідна роль належить сім'ї. Потреба у активній безпосередній діяльності дитини з батьками виникає ще в її ранньому дитинстві, коли сім'я цілком забезпечує усі життєві потреби дитини. Батьки знайомлять її з оточуючим світом, задовольняють одну з головних потреб психічного розвитку – появу нових вражень та позитивних емоцій і в подальшому сприяють її входженню в соціум. Із перших днів появи дитини на світ сім'я покликана готувати її до життя та практичної діяльності, у домашніх умовах забезпечити розумну організацію її побуту, допомогти засвоїти позитивний досвід старших поколінь, набути власного досвіду поведінки й діяльності. У нинішній період розвитку суспільства стає очевидним, що саме в родині зароджуються моделі майбутньої поведінки дитини, формується основа моральності та вихованості.

Аналіз останніх досліджень. Теоретичні та методологічні підходи до вивчення сім'ї, батьківства, його впливу на виховання та формування особистості висвітлено в роботах таких закордонних педагогів, соціологів і соціальних психологів як С. Гудман, Дж. Келлі, П. Ласлет, Р. Мертон, Д. Морган, Н. Смелзер, Г. Зіммель. Вчені А. Адлер, Е. Берн, Г. Гордон, Х. Жино, Дж. Лешлі та ін. у своїх працях розкривали проблему педагогічної просвіти батьків, форми організації допомоги їм у навчанні і вихованні дітей, що здійснюються навчальними закладами.

Питаннями ролі впливу батьків на розвиток і формування дитини дошкільного віку займалися такі вчені-педагоги як Т. Алексеєнко, Ю. Василькова, Н. Волкова, Т. Кравченко, Т. Куликова, Н. Мойсеюк, А. Мудрик, І. Трубавіна, М. Фіцула, О. Хромова. На думку цих

науковців, без глибокої, самовідданої любові матері і батька до дітей не буває і не може бути повноцінного сімейного виховання.

Мета статті – висвітлити роль сімейного виховання у особистісному розвитку дитини дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Сім'я виступає як перший виховний інститут, вплив якого на дитину всеохоплюючий, сталий за інтенсивністю і результативністю, зв'язок з яким людина відчуває протягом усього свого життя. Саме родина закладає фундамент вихованості, основи моральності, формує норми поведінки, розкриває внутрішній світ та індивідуальні якості особистості, сприяє самоствердженню дитини, стимулює її соціальну й творчу активність, її первинну соціалізацію.

У процесі взаємодії з батьками дитина засвоює навички мовленнєвої та мислительної діяльності, опановує предметні та орудійні дії, набуває особистісного досвіду, пізнає і закріплює правила суспільної поведінки, притаманні людям прагнення, ідеали. У цій взаємодії відбувається те, що можна назвати явищем «розпредмечування» людини і оволодіння на цій основі людським ставленням до світу, бути здатним мати власну думку про явища, події тощо [4].

Сім'я також відіграє вагомую роль у розвитку предметної діяльності дитини, адже вона пізнає світ не лише через спілкування з дорослими, але і безпосередньо через маніпулювання іграшками. Саме у спільній діяльності з дитиною батьки часто їх використовують. Діти за їх допомогою (а потім і самостійно) люблять поєднувати різні предмети та їх частини в нові комбінації, переносити одні й ті ж дії на різні предмети, замінювати один предмет іншим. Для дітей, які мають вищий рівень спілкування з дорослими, властива й більш розвинена предметна діяльність з елементами уяви і креативності [4].

Особлива роль в емоційному і розумовому розвитку дитини дошкільного віку, як засвідчують психологічні дослідження, належить спілкуванню з рідними та батьківська турбота. Якщо погодитися з тим, що приязнь до іншої людини, потреба захищати і піклуватися – атрибути почуття любові, то слід визнати, що любов батьків й дитини – це особливий тип любові, від якого залежить сприйняття і відчуття дитиною психологічної атмосфери в родині. Особливість її проявляється в тому, що вона життєво необхідна дитині, вселяє в неї впевненість, віру у власні сили, розуміння моральної і фізичної підтримки батьків [1].

Спілкування батьків з дітьми дошкільного віку має важливе значення для їх особистісного розвитку. Визначальна роль належить матері, яка піклується про задоволення життєво необхідних потреб

дитини у їжі, відпочинку, чистоті тощо. Але цього недостатньо для всебічного розвитку дошкільника. Матері необхідно налагодити доброзичливі, емоційно позитивно забарвлені, стабільні стосунки з дитиною, як провідний канал передачі суспільного досвіду, шлях педагогічно доцільних впливів на неї.

Велику роль у вихованні дитини дошкільного віку відіграє і батько. Діяльність, ігри, спілкування з батьком значно відрізняється, ніж з мамою. На відміну від матерів, вони схильні влаштовувати незвичайні, енергійні, непередбачені, захоплюючі ігри, які дітям особливо подобаються. Вирішення різних життєвих ситуацій з татом призводить до самостійного пошуку дитиною способів розв'язання проблем. Батьки ніби кидають дитині виклик, чим заохочують її до самостійності, незалежності та формують почуття впевненості у своїх власних силах. Такі навички готують дитину до спілкування з зовнішнім світом [5].

Спілкування з батьком по-різному впливає і на формування особистості дівчинки та хлопчика: у дівчаток він формує вміння спілкуватися з протилежною статтю, виокремлювати у них чоловічі якості, а, спостерігаючи за взаємовідносинами батька і матері у дівчинки формується поняття моделі сім'ї; у хлопчиків формуються чоловічі якості, вони вчаться спілкуватися з друзями та протилежною статтю, досягати поставлених цілей, більше розвиваються фізично та у них формуються спортивні інтереси [2].

Висновки. Підсумовуючи, слід зазначити, що мати і батько у житті дитини дошкільного віку є надзвичайно важливими суб'єктами у процесі виховання. Адже діти дошкільного віку не усвідомлено наслідують їх та засвоюють всі звички, манери, емоції, відносини, вміння поводитися в різних ситуаціях тощо. Але не лише наслідування, а й відчуття ідентичності зі своїми батьками формує особистість дитини: смаки в одязі, прояви спілкування, бачення картини світу та ін. Від того, на що і як саме спрямований виховний вплив сім'ї, залежить і сам результат виховання.

Список використаних джерел

1. Гарнік О. С. Гармонічний розвиток особистості. *Дошкільне виховання*. 2007. №6. С.4- 6.
2. Дем'яненко А. Б. Роль батька в психічному розвитку дитини. *Практична психологія*. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 112 с.
3. Денисюк О. В. Виховання дітей в сім'ї (за результатами соціологічного дослідження). *Український соціум*. 2007. № 1 (3). С.100-105.
4. Поніманська Т. Дорослий у становленні особистості дитини. *Дошкільне виховання*. 2009. № 12. С. 6-8.
5. Тюрютікова І. Місія здійснення, або Залучаємо до співпраці татусів. *Практичний психолог: дитячий садок*. 2018. № 5. С. 25-27.